

Україна у фокусі

29 жовтня – 4 листопада

2012 року

ЗМІСТ

**I. Огляд політичних подій за
тиждень.....3**

II. Аналітична довідка.....6

Демократичні процеси.

**Новий парламент:
відомий результат
з багатьма невідомими.....6**

**Результат радикальних партій
на виборах-2012:
причини, особливості, прогнози.....10**

I. Огляд політичних подій за тиждень

29
жовтня

Встановити результат волевиявлення громадян на виборах до Верховної Ради швидко не вдасться. Центральна виборча комісія повідомила про затримку з підбиттям підсумків парламентських виборів. Найбільше проблем з оброблення протоколів постає в тих округах, де конкуренти від влади і опозиції мають рівні шанси отримати перемогу. За словами заступника голови Центрвиборчкому Андрія Магери, найбільше скарг надійшло зі столичних округів.

Юлія Тимошенко оголосила голодування на знак протесту проти фальсифікації парламентських виборів України. Про це повідомив її захисник Сергій Власенко. За його словами, экс-прем'єр подала відповідну заяву в Державну пенітенціарну службу. Опозиціонерка має намір вживати тільки воду.

Порушення виборчого законодавства в ході підготовки та проведення голосування були зафіксовані у більшості регіонів України, однак вони не мали масового і системного характеру. Про це йдеться у звіті Комітету виборців України. Зокрема, в ньому сказано, що на момент оприлюднення звіту процес підрахунку голосів та підбиття підсумків виборів у більшості округів ще триває, тому оцінку цього етапу виборів надано лише частково.

30
жовтня

Відповідно до попередніх результатів виборів за партійними списками опозиція лідирує у 16 регіонах України, а провладні сили – у 11-ти. Найбільше симпатій опозиції віддали жителі Вінницької, Волинської, Житомирської, Івано-Франківської, Кіровоградської, Київської, Львівської, Полтавської, Рівненської, Сумської, Тернопільської, Хмельницької, Черкаської, Чернівецької, Чернігівської областей та міста Києва. За владну політсилу проголосували жителі Криму, Дніпропетровської, Донецької, Закарпатської, Запорізької, Луганської, Миколаївської, Одеської, Харківської, Херсонської областей та міста Севастополь.

Перебіг волевиявлення на парламентських виборах в Україні є кроком назад і свідченням про згортання демократії. Таку оцінку виборам дали спостерігачі від ОБСЄ. У своєму звіті вони зазначили, що виборча кампанія в Україні проходила недостатньо прозоро. Як відзначила спеціальний координатор місії ОБСЄ Вальбурга Габсбург Дуглас, зловживання владою, надто велика роль грошей – це все зворотний процес демократії, і місія ОБСЄ ставиться з великим сумом до того, що Україна зробила крок назад.

Державний департамент США висловив стурбованість із приводу повідомлень про фальсифікації під час голосування, невідповідності попередніх даних ЦВК паралельному підрахунку голосів. До того ж, за словами державного секретаря США Гілларі Клінтон, вибори в Україні стали

кроком назад у розвитку демократії, кроком назад порівняно з попередніми парламентськими виборами і останніми виборами президента. Гілларі Клінтон наголосила, що український народ заслуговує на краще.

Місія Європарламенту оприлюднила звіт у справах ув'язнених лідерів опозиції України, у висновках якого сказано, що ці арешти не відповідають Конвенції з прав людини та порушують права на справедливий суд. Зокрема, у звіті зазначається, що досудові арешти Тимошенко, Луценка та Іваценка «не були присуджені на підставах, які були б співмірними Європейській конвенції з прав людини, яка прийнята в Україні».

Часті випадки протиправних дій та зловживань, що мали місце в окремих округах, не дають підстав оцінити процес голосування в цілому як чесний та демократичний. Про це йдеться в підсумковому звіті громадянської мережі "Опора" за результатами спостереження в день голосування.

31
жовтня

Парламентські вибори в Україні пройшли чесно, прозоро, та демократично, тому сумніватися в легітимності виборів немає підстав. Таку оцінку волевиявленню громадян України дали Президент України Віктор Янукович і прем'єр-міністр Микола Азаров.

А міністр закордонних справ Костянтин Грищенко закликав Вашингтон у своїх виступах користуватися фактами, наголосивши, що заява американського Держдепартаменту щодо виборів в Україні не відображає реальної ситуації.

Місія міжнародних спостерігачів ЕНМО назвала парламентські вибори в Україні регресом і кроком назад. За словами голови місії Пітера Новотни, рівень порушень на цих виборах перевищує кількість зловживань під час волевиявлення у 2006–2007 роках.

1
листопада

Юлія Тимошенко продовжує голодування. У лікарні «Укрзалізниці» її відвідали соратники по опозиції Арсеній Яценюк, Олександр Турчинов та Григорій Немиря. За їхніми словами, вони намагалися переконати экс-перм'єра відмовитись від голодування, однак їм це не вдалося.

Сьогодні на волю з американської в'язниці випустили колишнього прем'єр-міністра України Павла Лазаренка, який перебував там понад десять років. Зі слів його адвоката, колишній прем'єр має намір повернутися на батьківщину, але «це станеться тоді, коли будуть умови, для того, щоб його справу розглядала неупереджена Генеральна прокуратура, неупереджений суд». У Генпрокуратурі, в свою чергу, обіцяють, що Лазаренка одразу заарештують, щойно він зійде на українську землю. Йому закидають привласнення коштів та зловживання службовим становищем, а також причетність до вбивства депутата Євгена Щербаня.

2
листопада

Об'єднана опозиція вимагає розслідувати факти фальсифікацій на парламентських виборах. Відповідну постанову на першому ж засіданні розгляне Верховна Рада. Про це заявив один із лідерів опозиції Арсеній Яценюк, за словами якого, результати виборів сфальсифіковано в 15 регіонах.

Юлія Тимошенко не припинить голодування до офіційного оголошення результатів виборів. Про це в ефірі Першого Національного в програмі «Шустерлайф» повідомив голова ради об'єднаної опозиції Арсеній Яценюк.

3
листопада

В Україні залишилось 13 проблемних округів, на яких досі не оприлюднено результати волевиявлення громадян. Усе це мажоритарні округи, на 8-ми з яких не пораховано всі голоси, а на 5-ти, попри підрахунок, подано заяви про фальсифікацію і вимогу в перерахунку.

II. Аналітична довідка

✓ Демократичні процеси

НОВИЙ ПАРЛАМЕНТ: ВІДОМИЙ РЕЗУЛЬТАТ З БАГАТЬМА НЕВІДОМИМИ

28 жовтня в Україні відбулися чергові вибори до Верховної Ради, на яких виборці мали обрати 225 депутатів за партійними списками і ще 225 депутатів в одномандатних округах. Згідно з попередніми результатами Центральної виборчої комісії, депутатські мандати в наступному парламенті можуть розподілитися таким чином: Партія регіонів – 187, Всеукраїнське об'єднання «Батьківщина» – 102, партія «УДАР Віталія Кличка» – 40, партія «Свобода» – 38, Комуністична партія України – 32, партія «Єдиний центр» – 3, Народна партія – 2, Радикальна партія Олега Ляшка і партія «Союз» – по 1, самовисуванці – 44. Попри те, що збереження Партією регіонів більшості в новому парламенті вже є даністю, взаємодія учасників нової Верховної Ради залишає багато відкритих питань.

*Як себе вестимуть основні гравці Верховної Ради нового скликання?
Який вплив на подальший розвиток подій матиме міжнародна реакція на вибори?*

Хто з ким

Як і очікували експерти, сумарним переможцем із виборчих перегонів вийшла правляча Партія регіонів. Її поточний результат дозволяє сподіватися навіть на створення однопартійної більшості в парламенті за рахунок включення до своїх лав самовисуванців, переважна більшість яких були прихованими кандидатами від влади і здобули перемогу завдяки ресурсній підтримці органів державної влади. Відповідно, з перших днів роботи нового парламенту варто очікувати приєднання значної частини самовисуванців до фракції ПР. Існує також вірогідність, що їхню долю можуть повторити окремі депутати опозиційних фракцій – «Батьківщини» й особливо «УДАРу», окремі члени

яких можуть виявитися вразливими до відпрацьованих механізмів підкупу, тиску й залякування з боку влади. Зрозуміло, що створення однофракційної більшості повністю розв'яже руки ПР і дозволить практично не зважати навіть на позиції своїх союзників у попередньому скликанні парламенту – КПУ. В умовах імовірного загострення соціально-економічного становища найближчим часом така більшість матиме для правлячої команди особливо важливе значення – зокрема, заради прийняття непопулярних у суспільстві рішень.

Те, чи реалізує ПР свій план щодо створення однофракційної більшості, матиме прямий вплив на значення КПУ в новому парламенті. З одного

боку, практика останніх років демонструє, що КПУ практично завжди голосує в унісон з правлячою партією – за винятком чутливих питань соціальної сфери, які можуть коштувати їй підтримки електорату (такими в новому парламенті можуть стати запровадження ринку землі, прийняття трудового кодексу тощо). З іншого боку, суттєво наростивши свій рейтинг, КПУ може намагатися вести більш самостійну гру та заради збереження поточного рівня підтримки звертати більше уваги на власні передвиборчі обіцянки. Тому в умовах нездатності ПР залучитися достатньою кількістю додаткових багнетів для створення однопартійної більшості роль комуністів у переговорах з партією влади неодмінно зросте. У той же час якщо КПУ таки ввійде – формально чи неформально – до правлячої більшості, потреба виконання своїх електоральних обіцянок відійде на другий план.

«Ізюминки» новому парламенту має додати поява праворадикальної партії «Свободи». Особливої пікантності ситуації додає наявність у її передвиборчій програмі вимоги щодо заборони КПУ, з якою вони будуть змушені взаємодіяти в стінах майбутнього парламенту. Очевидно, що ймовірність реалізації цієї програмної мети «Свободи» практично нульова, однак у будь-якому випадку варто очікувати посилення ідеологічної конфронтації в стінах Верховної Ради. У цьому контексті варто звернути особливу увагу на загрозу штучного загострення конфлікту між цими двома парламентськими партіями. Очевидно, що його ініціюватиме ПР заради досягнення своїх цілей: чи то для збільшення власної підтримки як

поміркованої партії, чи то для відволікання уваги від гострих проблем соціально-економічного плану.

Відкритими лишаються й питання стосовно поведінки в новому парламенті інших представників опозиційного табору – «Батьківщини» й «УДАРу». Для першої, вочевидь, украй гостро стоятиме завдання серйозного переформатування методів своєї діяльності в напрямку від тотального заперечення ініціатив правлячої партії до формування альтернативного порядку денного. Це ж стосуватиметься й «УДАРу», який досі не мав змоги продемонструвати свою здатність функціонувати як цілісна політична партія з визначеною програмою дій. Крім того, зважаючи на неоднорідний характер списку «УДАРу», справжнім викликом для його лідерів буде здатність втримати внутрішню єдність своєї фракції та не допустити її розколу. Багато залежатиме і від того, яку стратегію обере ця політична сила: якщо її основним завданням стане повалення нинішнього режиму, то вона переважно діятиме в унісон з «Батьківщиною» і «Свободою», якщо ж за мету буде поставлене нарощування власного рейтингу, то її парламентська позиція буде куди більш ситуативною.

Останнє є вкрай важливим у контексті майбутніх президентських виборів. Якщо майбутній кандидат від правлячої партії поки не викликає жодних сумнівів (нинішній Президент Віктор Янукович), то опозиційні сили, вочевидь, зіткнуться з проблемою узгодження владних амбіцій як мінімум трьох лідерів опозиційних фракцій – Арсенія Яценюка, Віталія Кличка й Олега Тягнибока. Головна інтрига тут стосуватиметься того, як

майбутня президентська гонка впливатиме на співпрацю опозиційних фракцій: чи наближення часу «ікс» сприятиме консолідації

зусиль українських опозиціонерів, чи – навпаки – вноситиме додатковий розбрат у їх багато в чому вимушену співпрацю.

Змазаний фініш

Так само очікуваною стала й початкова реакція переважної більшості міжнародних спостерігачів на день виборів 28 жовтня. Попри вкрай «брудну» передвиборчу кампанію, яка заздалегідь поставила кандидатів від влади й опозиції в нерівні умови, сам день голосування пройшов у цілому спокійно та без суттєвих порушень. Не виправдав найгірших прогнозів і процес підрахунку голосів за пропорційною складовою: вочевидь, влада обмежилася точковими фальсифікаціями заради підняття рейтингу ПР до символічного рівня 30%. Усе це дало змогу іноземним спостерігачьким місіям визнати вибори в Україні такими, що відбулися, однак не відповідали стандартам демократичного волевиявлення: більшість із них зійшлися на думці, що вони стали кроком назад порівняно з минулими парламентськими виборами 2007 року. Утім, підстав визнавати майбутню Верховну Раду нелегітимною було явно замало.

Тим більш дивним став розвиток подій зі встановленням результатів у низці мажоритарних округів, де різниця між кандидатами від влади й опозиції була відносно невеликою. Грубі порушення законодавства на користь провладних кандидатів з боку членів окружних комісій, судових інстанцій і правоохоронних органів, які відбувалися в умовах

демонстративного невтручання органів центральної влади, суттєво зіпсували загальну виборчу картину. Вірогідною причиною такого карт-бланш влади на свавілля лояльних до неї кандидатів у своїх округах може бути непевна ситуація з реалізацією вищезгаданого плану утворення однопартійної більшості: коли представники влади усвідомили, що утворена більшість на основі ПР може бути нестійкою, вони «дали добро» на застосування усього наявного арсеналу заради отримання кількох додаткових мандатів. Ймовірна негативна реакція міжнародної спільноти – за звичною практикою останніх років – скоріше за все, лишилася поза їх увагою.

У будь-якому разі своєрідний підрахунок голосів у низці «проблемних» округів, вочевидь, скоригує остаточні висновки міжнародних спостерігачів у гірший бік. Більше того, вже зараз зрозуміло, що українській владі не вдалося пройти тест на демократичні вибори, що було однією з ключових вимог для розблокування процесу її європейської інтеграції в цілому та підписання Угоди про асоціацію з ЄС зокрема. Крім того, відсутність публічної реакції Президента Віктора Януковича на події останнього тижня навряд чи стане для європейських чиновників свідченням непричетності найвищого керівництва до виборчих фальсифікацій, а радше утвердить їх у

думці про те, що вони відбувалися за його негласної згоди. Вкупі така післявиборча стратегія влади лише поглиблюватиме незадоволення

міжнародної спільноти характером усієї парламентської виборчої кампанії.

Висновки

Таким чином, попри те, що Партії регіонів вдалося отримати найбільшу кількість мандатів у майбутньому парламенті, питання про те, чи вдасться їй сформувати в ньому однопартійну більшість, лишається відкритим – а від того, як воно вирішиться, багато в чому залежатиме й лінія поведінки Комуністичної партії та її здатності грати самостійну роль. Багато дилем постане й перед опозиційними фракціями: «Батьківщина» потребуватиме якісного оновлення своєї парламентської стратегії, «УДАР» повинен буде визначатися з власним місцем розташування на лінії протистояння «влада-опозиція», а «Свобода» буде змушена балансувати свій яскраво виражений ідеологічний характер із загрозою бути втягнутою в штучні конфлікти довкола потенційно розколюючих питань.

РЕЗУЛЬТАТ РАДИКАЛЬНИХ ПАРТІЙ НА ВИБОРАХ 2012: ПРИЧИНИ, ОСОБЛИВОСТІ, ПРОГНОЗИ

Парламентські вибори та передвиборчі перегони 2012 р. в Україні за багатьма параметрами відрізнялися від кількох попередніх виборів до Верховної Ради. Різниця полягала, зокрема, у поверненні до змішаної виборчої системи, у неможливості брати участь у виборах опозиційних лідерів через їхнє ув'язнення (визнане західним політикумом як політично мотивоване), у надзвичайно жорсткій та здебільшого нечесній конкуренції між кандидатами (особливо мажоритарними), безпрецедентному застосуванню адмінресурсу та ще багато в чому. Проте справжнім феноменом виборів-2012 стала значна електоральна підтримка праворадикальної партії «Свобода», яка вперше проходить до парламенту. Крім того, й їхні політичні та ідеологічні опоненти – Комуністична партія України (КПУ), яка хоч і є парламентською вже понад 20 років, проте також на цих виборах показала зростання свого рейтингу порівняно з виборами 2007 р. Тож партії крайніх правих та лівих поглядів – «Свобода» та КПУ – в сумі дістали підтримку близько 24% українців, що взяли участь у виборах. Цей результат заслуговує на окрему увагу та аналіз причин цього явища.

Чи зросли в суспільстві погляди лівого спрямування?

Чи свідчить високий рейтинг «Свободи»

про праву радикалізацію українського суспільства?

Комуністична партія України:***стара команда, старі гасла, удвічі вищий результат***

Можна виокремити кілька основних причин того, що Компартія України отримала вищу підтримку електорату, аніж на попередніх парламентських виборах 2007 р., коли за неї проголосувало 5,39% виборців. По-перше, КПУ і надалі залишається ідеологічно зрозумілою для виборця партією – вона не відмовляється від соціалістичної лівої риторики. Виборча кампанія українських комуністів була чи не найбільш вдалою з точки зору змісту, форми та досягнення цільової аудиторії. КПУ змогла сформулювати достатньо чіткі, прості та актуальні для свого електорату повідомлення: безплатна медицина, освіта, націоналізація стратегічних підприємств, нова пенсійна реформа

тощо. І хоча КПУ під час виборчих змагань не наводила аргументів, як втілюватиме будь-які з цих гасел, проте емоційно змогла вплинути на своїх виборців, апелюючи насамперед до радянського минулого та тих соціальних програм, які сьогодні українцям вже не доступні. По-друге, рейтинг КПУ істотно зріс за рахунок зменшення рейтингу Партії Регіонів. Частина прихильників партії влади розчарувалася в ній протягом останніх двох років і комуністи для певної кількості з них стали прийнятною альтернативою. Мало того, до комуністів повернулися ті виборці, які 6 років тому змінили свої політичні вподобання та замість КПУ голосували за Партію регіонів. На парламентських

виборах 2002 року Комуністична партія мала 20%, а вже через 4 роки, на наступних виборах 2006 р. – лише 3.66%, ставши «донором» для Партії регіонів, яка отримала понад 32%.

Проте варто сказати, що зростання підтримки КПУ на нинішніх виборах не свідчить про зростання радикальних настроїв лівого спрямування у суспільстві. Ані сама партія, ані її електорат не є радикальними в своїх діях та поглядах. Особливістю українських комуністів стала їхня абсолютна позачасовість, принаймні на рівні риторики та розбудови партії: ані кадрово, ані ідеологічно партія не

модернізувалася за останні більш як 20 років. Замість трансформувати свої погляди та пропозиції, перетворитися на потужну соціал-демократичну партію (що вдало зробили більшість комуністичних партій у Східній Європі після розпаду СРСР), і далі залишатися у лівому спектрі політичного поля, але у новому – більш сучасному вигляді, КПУ будує свою діяльність на апеляції до часів Радянського Союзу, та успіхів, як вона вважає, комуністичної політики. Зважаючи на те, що електорат КПУ – це переважно люди віком старше 54 років, такі методи поки ще спрацювуть.

«Свобода»: чинники зростання популярності

Результат Всеукраїнського об'єднання «Свобода» став, напевно, найбільшою несподіванкою виборів-2012. Отриману «Свободою» підтримку електорату не прогнозували експерти-політологи, не показували результати передвиборних соціологічних опитувань, і не передбачали інші політичні сили. Що саме зробило результат у 10,44% (за даними ЦВК станом на 8.00 2.11.2012) можливим? Дозволимо собі деякі міркування з цього приводу.

По-перше, «Свобода» дуже чітко позиціонує себе з точки зору ідеології: партія розвиває концепцію національної держави, пріоритетності українців та українськості загалом. Їхня ідеологія – це комбінація ідей консерватизму в питаннях історії та культури, націоналізму – в питаннях соціально-політичних, ізоляціонізму – у зовнішній політиці. «Свобода» вирізняється на тлі інших партій не тільки вже самим фактом чіткого декларування своєї праворадикальної

ідеології, а й вірністю цим поглядам протягом всього періоду існування партії, хоча і поза парламентом. Незалежно від загальної політичної кон'юнктури в країні, «Свобода» від своїх ідей не відмовлялася, вдало заповнила нішу політичної сили на правому фланзі. По-друге, можна припустити, що у виборчій кампанії 2012 р. саме «Свобода» стала альтернативою для тих виборців, які розчарувалися в так званому помаранчевому таборі політичних сил. Передовсім, це колишні виборці «Нашої України», партії попереднього Президента Віктора Ющенка, а також «Батьківщини». Виборець, який опозиційно налаштований щодо нинішньої влади, шукав альтернативу старим помаранчевим силам теж в опозиційному таборі, але в особі нової партії, нових облич, які змогли б вплинути на неефективну роботу парламенту в уже усталеному форматі. «Свобода» в цій ситуації мала

достатньо привабливий вигляд на тлі розпливчастих, популістських обіцянок лідерів перегонів, які так і не спромоглися створити свій ідеологічний портрет в очах пересічного виборця. По-третє, голосуванню за партію «Свобода» посприяла своєю законодавчою ініціативою і партія влади, а саме – ухваленням мовного закону. Саме загроза усунення української мови навіть зі сфери офіційного та ділового спілкування в певних регіонах призвела до різкого зростання підтримки партії «Свобода» серед української інтелігенції, яка завжди традиційно

дотримувалася поміркованих, а не радикальних поглядів.

В цілому причини голосування за «Свободу» можна узагальнити так – це протест виборців. В різних категорій населення свій, але протест: проти основних політичних партій, одні з яких нездатні конструктивно управляти, а інші – конструктивно протистояти першим; проти млявості та інертності політичної ситуації; проти вже звичного складу парламенту та його неефективності; проти зазіхань на закріпленій в Конституції України статус державної мови та інше.

«Свобода»: парадокс чи загальноєвропейська тенденція?

Протягом останніх років в європейських країнах спостерігається зростання популярності праворадикальних партій як відображення передовсім соціальних та етнічних проблем сучасної Європи. Поширення крайніх правих ідей в таких країнах, як Норвегія, Нідерланди, Бельгія, Угорщина, Швеція є своєрідною захисною реакцією європейців в умовах кризи ідентичності. Українська «Свобода» на позачергових парламентських виборах 2007 р. мала 0,76% підтримки, у 2012 р. – понад 10%. Проте, що по суті означає феноменальне зростання рейтингу «Свободи», чи є цей результат відображенням радикалізації українського суспільства?

Вищезазначені причини та мотиви голосування за «Свободу» дають

підстави зробити висновок: результат цієї партії на виборах не тотожний кількості налаштованих радикально українців, загальної тенденції до правої радикалізації в українському суспільстві немає, принаймні у тому вигляді, якого це явище набуло в багатьох європейських країнах. Багато з виборців, що віддали свої голоси націоналістичній партії, насправді не підтримують лівової частки радикальних гасел «Свободи» і голосували за неї або як за альтернативу, або з поваги до логічності у дотриманні обраної системи поглядів, або з міркувань зміни за допомогою «Свободи» парламентського ландшафту.

«Свобода» та КПУ у парламенті: що далі?

Вже зараз можна спрогнозувати, що протистояння у площині «Свобода» - Комуністична партія буде ідеологічним конфліктом та особливістю нової Верховної Ради, оскільки обидві партії йшли на вибори з діаметрально протилежними гаслами та планами щодо мовного питання, висвітлення історії, зовнішньої політики і т.д. Втім, проходження «Свободи» у парламент вигідне не тільки їй самій, але і партії влади, зокрема, оскільки посилюється на перебільшену загрозу діяльності «Свободи», Партія регіонів зможе мобілізувати свій електорат, підживити в такий спосіб і без того наявний регіональний розкол в електоральних вподобаннях населення. Одне можна сказати напевно: незважаючи на втрату парламентом своєї великої впливовості у політичному житті країни, нова

Верховна Рада діятиме більш напружено, аніж Рада попереднього скликання.

Другий важливий прогноз стосується безпосередньо самої партії «Свобода». Цілком ймовірною може стати певна дерадикалізація «Свободи» після її проходження до парламенту. Статус парламентської партії вимагатиме виваженішої і поміркованішої риторики та поглядів, аніж «Свобода» могла собі дозволити, будучи позапарламентською силою. Головною рушійною силою відмови «Свободи» від найбільш радикальних ідей може стати її об'єднання з іншими опозиційними силами в парламенті – «Батьківщиною» та партією «УДАР» Віталія Кличка, які більш ліберальні за цілою низкою соціальних, етнічних та культурних питань.

Висновки

Парламентські вибори-2012 виявили дві важливі тенденції. З одного боку, український виборець шукає в політичному спектрі України альтернативи основним політичним силам, і потреба в цій альтернативі значно зросла за останні 5 років. Голосування за крайні праву та ліву партії частково означає загальне незадоволення вже усталеним складом Верховної Ради, протест проти нинішньої ситуації у політичному житті країни. З іншого боку, погляди українських виборців не радикалізуються, принаймні на сьогодні підстав говорити про це немає – виборці просто краще зрозуміли, що собою становить і «Свобода», і КПУ в ідеологічному сенсі. Ці партії і вирізняються саме завдяки своєму чіткому ідеологічному позиціюванню, і для виборця, заплутаного в різноманітних обіцянках інших партій, зрозуміти ідеї «Свободи» або КПУ було набагато легше. Можна сказати, що з цими виборами може початися нова віха політичної структуризації суспільства та електорату, зокрема, але це тільки у разі, якщо ці крайні партії зможуть втримати підтримку своїх виборців вже після початку роботи нового парламенту.

«Україна у фокусі» – щотижневий інформаційно-аналітичний бюлетень Фонду «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва (<http://dif.org.ua>).

Аналітики фонду «ДІ»:

Ірина Бекешкіна

Марія Золкіна

Юлія Ільчук

Олексій Сидорчук

Головний редактор випуску: Ірина Філіпчук